

РОЛЬ МЕДИЧНОЇ СЕСТРИ ПЕРВИННОЇ ЛАНКИ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ ПРИ ВИЯВЛЕННІ НА ДІЛЬНИЦІ ХВОРИХ НА КІР

Ю. О. Данилевич, С. О. Ястремська, Л. П. Мазур

*ДВНЗ «Тернопільський державний медичний університет
імені І. Я. Горбачевського МОЗ України»*

У статті розглянуто і висвітлено проблеми захворюваності на кір в Україні та роль медичної сестри первинної ланки медичної допомоги педіатричного профілю.

THE ROLE OF THE FIRST LINE NURSE IN THE CONDITION OF CASE DETECTION OF MEASLES

Yu. O. Danylevych, S. O. Yastremska, L. P. Mazur

I. Horbachevsky Ternopil State Medical University

The article describes the problems of incidence rate of measles in Ukraine as well as the role of the first line pediatric nurse in those conditions.

Вступ. У 2017–2018 рр. Україну сколихнув спалах кору – одного з найбільш заразних інфекційних захворювань, відомих у світі. Індекс контагіозності становить 96–98 %. За інформацією Центру громадського здоров'я Міністерства охорони здоров'я України, з початку 2018 р. на кір захворіли 36 455 людей – 14 111 дорослих і 22 344 дитини. За прогнозами медиків, до кінця року кількість хворих на кір може перевищити найвищий показник захворюваності, що був зафіксований в Україні, починаючи з 1991 р. Відповідно до статистики МОЗ України, з 2016 р. менше половини дітей отримали щеплення від кору за графіком, тому настороженість щодо підвищення захворюваності на кір не зникає і в 2019 р. [1]. Захворюваність на кір продовжує зростати. За останніми даними Центру громадського здоров'я МОЗ України, за січень 2019 р. на кір в Україні захворіли 15 тис. людей, з них більше половини – діти. Спалахи кору мають циклічний характер і відбуваються кожні 5–6 років. Головною причиною є низький рівень імунізації, тобто охоплення щепленнями, зокрема дитячого населення.

За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я, імунізація проти кору дозволила у 2000–2013 рр. знизити смертність від цього захворювання на 75 %. Тим не менше, в 2013 р. від кору померли близько

145 тис. чоловік. Дослідники підраховали, що після впровадження вакцини проти кору в розвинених країнах дитяча смертність від інфекційних захворювань знизилася на 50 %.

Найчастіше хворіють на кір діти віком 5–9 років, які не отримали другу дозу КПК взагалі або отримали її не за графіком, через це у них не сформувався імунітет до хвороби.

Загальновідомо, що на кір хворіють тільки люди, відповідно, і зараження відбувається тільки від людини до людини. Вірус кору передається повітряно-краплинним шляхом при тісному контакті з хворим від моменту появи перших симптомів хвороби до 5 дня від початку висипки. Варто пам'ятати, що кір не передається через побутові предмети та третіх осіб, які контактували з інфікованими [5].

Основна частина. Вирішальну роль у попередженні розповсюдження корової інфекції відіграє своєчасно та правильно проведена робота працівниками первинної ланки медичної допомоги і, зокрема медсестрами, високий професіоналізм яких є найважливішим фактором у цій ситуації.

По-перше, це організація вакцинації дитячого населення згідно з затвердженим Календарем щеплень (рис. 1) [2].

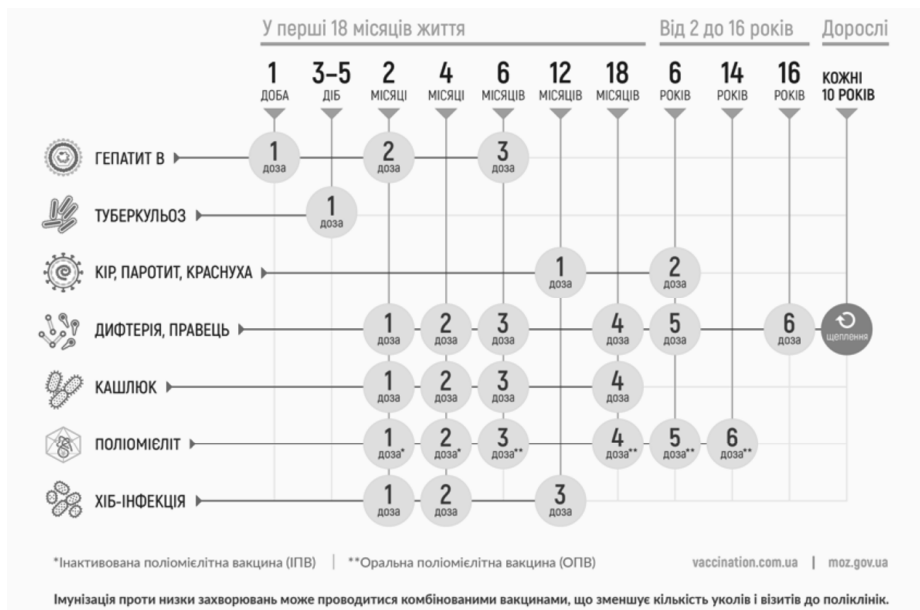

Рис. 1. Календар профілактичних щеплень.

За інформацією Центру громадського здоров'я Міністерства охорони здоров'я України по Тернопільській області, станом на 01.01.19 р. охоплення щепленням становить: КПК-1 (1 рік) – 94,5 %, КПК-1 (2 роки і старше) – 97,2 %, КПК-2 (6 років) – 93,6 %, КПК-2 (7 років і старше) – 90,4 %. Проте, варто пам'ятати, що зупинити поширення інфекції може лише вакцинація населення на рівні 98 % [2], а в деяких областях України, зокрема Закарпатській та Харківській, рівень охоплення дитячого населення щепленнями КПК-1 (1 рік) 84,8 і 80,0 % відповідно.

По-друге, своєчасне виявлення та облік хворих на кір із визначенням осіб, із якими був контакт, і проведення профілактичних й протиепідемічних заходів у сім'ї та навчально-виховних закладах, які відвідувала дитина, з метою виявлення і відсторонення від навчання осіб з ознаками інфекційних захворювань. У разі виявлення хворого на кір в організованих колективах розробляють план протиепідемічних заходів; забезпечують максимально можливу ізоляцію групи (класу) від іншого колективу на 21 день, забороняють приймати нещеплених осіб і осіб без довідки про щеплення або про перенесене захворювання на кір на термін карантину; встановлюють щоденний медичний нагляд за особами, які перебували в контакті з захворілим упродовж 21 дня, посилюють дезінфекційні заходи. Отже, важливо роз'яснити необхідність щоденного проведення термометрії всім контактним особам та огляд шкіри на наявність висипання [5].

Медсестра проводить перевірку карт щеплень членів родини та всіх контактних осіб. Усім людям,

які були у контакті та не мають достовірної інформації про вакцинацію або перенесене в минулому захворювання, пропонують визначити титри Ig G проти вірусу кору в крові. Якщо антитіла не виявлені – це свідчить про відсутність імунітету до хвороби і таких осіб потрібно вакцинувати.

По-третє, медсестра інформує батьків або відповідальних за дитину осіб про важливі симптоми захворювання та необхідність дотримання суворого ліжкового режиму. Основними симптомами кору є сильний головний біль, слабкість, підвищення температури тіла до 40 градусів, втрата апетиту, нежить, сухий і сильний кашель, почервоніння і набряк горла, сірувато-білуваті дрібні висипання (розміром – з макове зернятко) у роті, на слизовій оболонці навпроти кутніх зубів, збільшення лімфовузлів, запалення слизової оболонки очей, висипання на тілі у вигляді дрібних рожево-червоних цяток і пухирців, які поступово перетворюються на більші плями [3]. Важливим симптомом також є етапність висипань – спершу висипання з'являється на шкірі голови, на обличчі та за вухами, а пізніше розповсюджується на тіло, руки та ноги [5].

Якщо захворювання у дитини перебігає без ускладнень, такі пацієнти можуть лікуватися вдома під наглядом лікаря. Медична сестра зобов'язана точно і кваліфіковано виконувати вказівки лікаря [4]. У той самий час медична сестра має правильно будувати довірливі взаєностосунки з батьками та близькими хворої дитини. Доброзичливість, делікатність, тактовність, вміння переконувати та витримка є тими про-

фесійними рисами характеру медсестри, які допомагають у роботі й забезпечують позитивний результат.

По-четверте, важливою частиною роз'яснювальної роботи в сім'ї хворої на кір дитини є інформування батьків або відповідальних за дитину осіб про можливість розвитку ускладнень, оскільки кір послаблює імунітет і знижує здатність організму боротися з іншими хворобами, тому організм стає чутливим до будь-якої бактеріальної інфекції. Ускладнення можуть спричинити захворювання дихальних шляхів: пневмонію, бронхіт, у дітей часто виникає запалення середнього вуха. Кір впливає і на нервову систему та в деяких випадках може призвести до енцефаліту (запалення головного мозку) [3]. Найчастіше ускладнення спостерігають у дітей до 5 років або в дорослих старше 20 років.

Ознаками ускладнень кору є те, що на 4–5 день після появи перших симптомів кору температура хворого знову зростає до 39–40 °С. До того ж, у хворого посилюється нежить, набрякають повіки та обличчя. Дітей з кором також турбує головний біль, від якого вони інколи навіть непритомніють. До симптомів може додатися ще й пронос.

Кір має таку особливість: навіть після повного зникнення проявів хвороби відновлювальний процес в організмі не закінчується. Дитина, яка перехворіла, досить довго може відчувати швидку втому, млявість, подекуди дратівливість. Кілька тижнів або навіть місяців після перенесеного кору ослаблений загальний імунітет. Ось чому в період одужання важливо оберігати дитину від інфекцій.

Важливо також відзначити, що вірус кору нестійкий до впливу зовнішнього середовища і гине під час кип'ятіння чи дезінфекції. За кімнатної температури

в приміщенні збудник залишається активним упродовж двох днів. Натомість оптимальною для вірусу є температура нижче від 15 градусів: тоді вірус довго зберігається. Все це підвищує значення проведення санітарно-профілактичних заходів у приміщеннях, де розміщуються колективи, на які накладений карантин.

Висновки. Охоплення щепленням населення на рівні 95–98 %, своєчасне виявлення хворих на кір дітей, заходи із ізоляції контактних осіб, належне лікування та догляд за хворими мають велике значення у зменшенні рівня захворюваності, зокрема і смертності внаслідок його ускладнень, і важлива роль у цьому належить медсестрі.

Медсестринство – одна з ланок медичної допомоги, яка найбільше наближена до населення, особливо сільської місцевості, і найдоступніша щодо надання йому медичної допомоги, ось чому роль медичної сестри педіатричної ланки первинної допомоги населенню така важлива. Медсестра має володіти професійними знаннями, комунікативними навичками високого рівня в поясненні, консультуванні та наданні медичної допомоги пацієнтам. Медичній сестрі належить головна роль в створенні сприятливої психологічної обстановки у спілкуванні не тільки з пацієнтами, а і з його родиною, що сприяє досягненню кращого результату в лікуванні пацієнта.

Здоров'я дітей – найцінніше надбання цивілізованого суспільства і запорука успішного розвитку держави у майбутньому. Систематична роз'яснювальна робота та поінформованість населення з питань профілактики кору та настороженість, знання та усвідомлення переваг своєчасної імунопрофілактики відіграє провідну роль у здоров'ї громадян.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Центр громадського здоров'я МОЗ України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://moz.gov.ua/article/news/zahvorjivanist-na-kir-prodovzhue-zrostaty-zupinitiposhirennya-infekcii-mozhe-vakcinacija-na-rivni-98>.
2. Про внесення змін до Календаря профілактичних щеплень в Україні : наказ МОЗ України від 18.05.2018 р. № 947.
3. Інфекційні хвороби у дітей : національний підручник / Л. І. Чернишова, А. П. Волоха, А. В. Бондаренко,

Ф. І. Лапій ; за ред. Л. І. Чернишової. – К. : ВСВ «Медицина», 2016. – 1024 с.

4. Медсестринство в педіатрії / М. І. Шегедин, С. Д. Орібко, Г. І. Киричук та ін. – Вінниця : Нова книга, 2009. – 312 с.

5. Шегедин М. І. Медсестринство при інфекційних хворобах / М. І. Шегедин, В. В. Кравців, С. В. Барчук. – Дрогобич : Відродження, 2005. – 63 с.

Отримано 18.01.19